

Sygn. akt V CSK 465/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

SSA Roman Dziczek

w sprawie z powództwa B. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu
Inwestycyjnego Zamkniętego w W.

przeciwko K. M. i S. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 października 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 kwietnia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Strona powodowa, B. Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty w W., wniosła o zasądzenie w postępowaniu nakazowym od S. M. i K. M. po 300 000 zł z odsetkami i kosztami procesu.

Sąd Okręgowy po rozpoznaniu zarzutów pozwanych od wydanego w dniu 18 lutego 2009 r. nakazu zapłaty, uwzględniającego powództwo, wyrokiem z dnia 26 listopada 2009 r. uchylił ten nakaz i powództwo oddalił. Sąd Okręgowy ustalił, że pozwana w dniu 20 marca 2000 r. zawarła z B. Bank w W. umowę kredytu. Na podstawie tej umowy postawiono do jej dyspozycji na okres jednego roku kwotę 1 080 000 zł na zakup papierów wartościowych za pośrednictwem Domu Maklerskiego B. Banku. Na wypadek niespłacenia kredytu pozwana poddała się egzekucji w trybie przepisów prawa bankowego. W dniu 17 lipca 2000 r. podobną umowę zawarł pozwany. Do jego dyspozycji postawiono, najpierw kwotę 519 000 zł, a następnie, od dnia 2 sierpnia 2000 r., kwotę 1 920 000 zł. Pozwani nie uregulowali swych zobowiązań w terminie. Wszczęta przeciwko nim egzekucja nie przyniosła rezultatu. W dniu 29 stycznia 2007 r. Bank M. (dawniej B. Bank) przelał swe wierzytelności wobec pozwanych na stronę powodową. Przelew nastąpił bez zgody pozwanych. Pozwani nie zostali też powiadomieni o przelewie przez cedenta.

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo należało oddalić, gdyż przelew wierzytelności wobec pozwanych na stronę powodową był nieważny ze względu na dokonanie go bez wymaganej przez art. 92c ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, (jedn. tekst: Dz. U. z 2002 r. nr 72, poz. 665 ze zm. – dalej: „Pr. bank.”) zgody pozwanych.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2010 r. oddalił apelację strony powodowej. Przyjął wprawdzie, inaczej niż Sąd Okręgowy, że zgoda pozwanych na dokonany na nią przelew nie była wymagana, jednak uznał ostatecznie powództwo za bezzasadne, dlatego że – jak ustalił - Bank M. przelał na stronę powodową swe wierzytelności bez uzyskania wymaganego przez art. 92c ust. 1 Pr. bank. oświadczenia pozwanych o poddaniu się egzekucji na rzecz strony powodowej. Skutkowało to bezskutecznością umowy przelewu (co najmniej w postaci

bezskuteczności zawieszony). W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak podstaw do pominięcia przewidzianej w art. 92c Pr. bank. przesłanki, uzależniającej skuteczność przelewu na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego od złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz tego funduszu. Pominięcia tej przesłanki nie może usprawiedliwiać niekonsekwencja ustawodawcy: pozostawienie omawianej przesłanki w tekście art. 92c ust. 1 Pr. bank., mimo rezygnacji z wprowadzenia instytucji sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego.

Strona powodowa, skarżąc w całości wyrok Sądu Apelacyjnego, jako podstawy kasacyjne przytoczyła naruszenie art. 326 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz. U. nr 146, poz. 1546 ze zm.- dalej: „u.f.i.”) w związku z art. 92c ust. 1 Pr. bank. przez przyjęcie, że oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego jest warunkiem skuteczności przelewu, oraz naruszenie art. 63 § 1 k.c. przez przyjęcie, że przelew wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny bez uzyskania oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz tego funduszu był dotknięty bezskutecznością zawieszoną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według art. 509 i nast. k.c., przelew wierzytelności dochodzi do skutku w drodze umowy między zbywcą (cedentem) a nabywcą (cesjonariuszem) wierzytelności, czyli innymi słowy, w drodze umowy przelewu wierzytelności. Od wyrażonej w tych przepisach zasady, że umowa przelewu wierzytelności wystarcza do przeniesienia wierzytelności, dopuszczalne są jednak wyjątki. Mogą one wynikać z przepisów szczególnych.

Zgodnie z obowiązującym od dnia 1 lipca 2004 r. do dnia 12 stycznia 2009 r. art. 92c Pr.bank., przelew wierzytelności banku na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na fundusz sekurytyzacyjny wymagał uzyskania przez bank zgody dłużnika banku, będącego stroną czynności dokonanej z bankiem, jak również zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z dokonanej czynności oraz złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, który nabywał wierzytelność; zgoda i oświadczenie powinny być

wyrażone w formie pisemnej pod rygorem nieważności (ust. 1). Niezależnie od tego bank był obowiązany w terminie 14 dni od daty zawarcia umowy przelewu powiadomić pisemnie dłużnika o przelewie wierzytelności banku na towarzystwo funduszy inwestycyjnych tworzące fundusz sekurytyzacyjny albo na fundusz sekurytyzacyjny (ust. 2).

Artykuł 92c ust. 1 Pr. bank. uzależniał więc przelew wierzytelności banku na, mówiąc skrótowo, fundusz sekurytyzacyjny, dodatkowo, oprócz umowy przelewu, od – po pierwsze - zgody dłużnika przelewanej wierzytelności wynikającej z czynności dokonanej z bankiem. Po drugie, w razie gdy przelewana wierzytelność była zabezpieczona (zabezpieczeniem osobistym lub rzeczowym) - od zgody na przelew dłużnika z tytułu zabezpieczenia.

Brzmienie art. 92c ust. 1 Pr. bank. wskazywało na jeszcze jedną dodatkową przesłankę przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny: oświadczenia dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, który nabywał wierzytelność. Ten rezultat wykładni językowej omawianego przepisu pozostawał jednak w oczywistej sprzeczności z wykładnią systemową, uwzględniającą ostateczny kształt rozwiązań przyjętych w ustawie o funduszach inwestycyjnych, a także z wykładnią funkcjonalną, jak i materiałami legislacyjnymi związanymi z uchwaleniem ustawy o funduszach inwestycyjnych. W projekcie tej ustawy przewidywano wprowadzenie, wzorowanej na unormowanym w art. 96-98 Pr. bank. bankowym tytule egzekucyjnym, instytucji sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego. Ostatecznie jednak z zamiaru ustanowienia sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego zrezygnowano. Wzmianka w dodanym przez art. 312 pkt 3 u.f.i. art. 92c Pr. bank. o oświadczeniu dłużnika o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego była, na co wielokrotnie zwracano już uwagę zarówno w piśmiennictwie, jak orzecznictwie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2007 r., III CZP 101/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 129 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 558/09, OSNC 2010, nr 12, poz. 168 i z dnia 29 września 2010 r., V CSLK 61/10, Biul.SN 2010, nr 12, s. 15), nieusuniętą przez przeoczenie, pozostałością niezrealizowanego zamierzenia ustanowienia sekurytyzacyjnego tytułu egzekucyjnego. W tej sytuacji wymaganie złożenia przez dłużnika

oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego stanowiłoby przesłankę bezprzedmiotową - w istocie niczemu nie służącą. W konsekwencji, odwołując się do założenia o racjonalności ustawodawcy, należy odrzucić wynik wykładni językowej art. 92c ust. 1 Pr. bank. i uwzględniając materiały legislacyjne związane z uchwaleniem ustawy o funduszach inwestycyjnych opowiedzieć się, w zgodzie z wykładnią systemową i funkcjonalną, za brakiem podstaw do uzależnienia przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny od złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego.

Z art. 92c ust. 1 Pr. bank. wynikały zatem, wbrew jego brzmieniu, tylko dwie dodatkowe, w porównaniu z przepisami art. 509 i nast. k.c., przesłanki przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny: zgoda na przelew dłużnika przelewanej wierzytelności oraz zgoda na przelew dłużnika z tytułu zabezpieczenia. Zgoda obu dłużników powinna być wyrażona na piśmie pod rygorem nieważności. Sankcją zaś braku zgody dłużnika przelewanej wierzytelności lub zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia była, zgodnie z art. 63 § 1 k.c., bezskuteczność zawieszona umowy przelewu, czyli innymi słowy, kwalifikowanie umowy przelewu jako czynności prawnej „kulejącej”.

Przewidziane także w art. 92c ust. 2 Pr. bank. wymaganie pisemnego zawiadomienia dłużnika o przelewie przez bank nie stanowiło przesłanki skuteczności przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny. Rzutowało jedynie na zastosowanie w związku z omawianym przelewem art. 512 k.c. Poza tym niedopełnienie tego wymagania mogło pociągnąć za sobą odpowiedzialność odszkodowawczą cedenta wobec cesjonariusza.

Przewidziane w art. 92c ust. 1 Pr. bank. dodatkowe, w porównaniu z przepisami art. 509 i nast. k.c., przesłanki przelewu wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny zostały w odniesieniu do niektórych przypadków tego przelewu zmodyfikowane w istotny sposób przez – obowiązujące również w okresie od dnia 1lipca 2004 r. do dnia 12 stycznia 2009 r. – przepisy art. 326 u.f.i.

Zgodnie z art. 326 ust. 1 u.f.i., do przelewu na fundusz sekurytyzacyjny wierzytelności banku z tytułu umów kredytu, które zostały zawarte – tak jak

w niniejszej sprawie - przed dniem wejścia w życie ustawy o funduszach inwestycyjnych, stosowały się przepisy art. 92a-92c Pr. bank. z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w art. 326 ust. 2-4. Wyjątek zastrzeżony w art. 326 ust. 2 u.f.i. polegał na uchyleniu wynikającego z art. 92c ust. 1 Pr. bank. wymagania uzyskania zgody dłużnika na przelew wierzytelności banku na fundusz sekurytyzacyjny w przypadku niedotrzymania przez kredytobiorcę określonych w umowie warunków udzielenia kredytu. Zrezygnowano tu ze zgody na przelew zarówno dłużnika przelewanej wierzytelności banku, jak i dłużnika banku z tytułu zabezpieczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., IV CSK 558/09 i z dnia 29 września 2010 r., V CSK 61/10). W art. 326 ust. 2 u.f.i. była bowiem mowa ogólnie o dłużniku banku. Nie można byłoby także racjonalnie wytłumaczyć utrzymania wymogu zgody dłużnika z tytułu zabezpieczenia przy rezygnacji z wymagania zgody dłużnika przelewanej wierzytelności. To samo można by odnieść do wymagania złożenia przez dłużnika oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego, gdyby ono rzeczywiście wynikało z art. 92c ust. 1 Pr. bank (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2010 r., V CSK 61/10). Jednakże, jak wcześniej wyjaśniono, prawidłowa wykładnia tego przepisu sprzeciwiała się wywodzeniu z niego takiego wymagania, dlatego również wywodzenie z art. 326 ust. 2 u.f.i. rezygnacji z tego wymagania byłoby bezprzedmiotowe.

Z przeprowadzonych wyjaśnień, w zestawieniu z dokonanymi w sprawie ustaleniami faktycznymi, wynika, że w sprawie, wbrew stanowisku zajętemu w zaskarżonym wyroku, nie było wymagane nie tylko wyrażenie zgody przez pozwanych na przelew (stosownie do - zbieżnego z regułą wyrażoną w art. 509 § 1 k.c. - zastrzeżonego w art. 326 ust. 2 u.f.i. wyjątku od wymagania przewidzianego w art. 92c ust. 1 Pr. bank.), ale i – w myśl prawidłowej wykładni art. 92c ust. 1 Pr. bank. – złożenie przez pozwanych oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz funduszu sekurytyzacyjnego. Tym samym brak tego oświadczenia nie mógł powodować jakiegokolwiek wadliwości przelewu dokonanego na rzecz strony powodowej – także więc powodującej jego bezskuteczność zawieszoną na podstawie stosowanego *per analogiam* art. 63 § 1 k.c. Podniesione w skardze

kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 92c Pr. bank. i 63 k.c. okazały się więc uzasadnione.

Ze względu na zasadność wskazanych podstaw kasacyjnych Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.